Jordi Casteleyn
Universiteit Antwerpen
Contact: jordi.casteleyn@uantwerpen.be

Nieuwe minimumdoelen in Vlaanderen: sterker taalonderwijs in de klas[1]

1. Een nieuw fundament voor taalonderwijs

Vanaf het schooljaar 2026-2027 worden de nieuwe minimumdoelen voor Nederlands verplicht ingevoerd in de kleuterklas en in de eerste drie leerjaren van het lager onderwijs in Vlaanderen. De overgang van eindtermen naar minimumdoelen is meer dan een verandering van naam. Terwijl eindtermen vooral een eindpunt suggereerden, vormen minimumdoelen een fundament. Ze beschrijven wat leerlingen minimaal nodig hebben om hun verdere schoolloopbaan succesvol verder te zetten, maar zijn dus geen eindstation.

Nieuw is bovendien dat de doelen niet alleen voor het einde van het basisonderwijs zijn geformuleerd. Er zijn nu drie ankerpunten: het einde van de kleuterklas, het vierde leerjaar en het zesde leerjaar. Zo wordt zichtbaar hoe taalontwikkeling zich over de jaren heen opbouwt. De doelen zijn geordend rond vijf onderwerpen: lezen, schrijven, mondeling taalgebruik, taalsysteem en taalgebruik, en literatuur. Tegelijk rijst een cruciale vraag: in welke mate is het onderwijs hier klaar voor? En zijn de lerarenopleidingen in Vlaanderen klaar om studenten met deze nieuwe doelen te laten werken?

Deze tekst bespreekt drie inzichten die aan de grondslag liggen van deze nieuwe minimumdoelen en waarvan wij overtuigd zijn dat de lerarenopleidingen extra op kunnen inzetten:

1. sterk taalonderwijs vraagt om een doorgaande lijn van kleuteronderwijs tot zesde leerjaar;
2. taalonderwijs is ook kennisonderwijs;
3. basisvaardigheden steunen op expliciet onderwijs.

Tot slot focust deze tekst op twee domeinen die in de vorige doelenset minder prominent naar voren kwamen, namelijk, mondeling taalgebruik en literatuur.

2. Sterk taalonderwijs vraagt om een doorgaande lijn van het kleuteronderwijs tot het zesde leerjaar

Lerarenopleidingen kunnen het belang van een doorgaande lijn voor het kleuteronderwijs tot het zesde leerjaar sterker in de verf zetten. Leesonderwijs bijvoorbeeld begint niet wanneer kinderen formeel leren lezen en schrijven (Castles e.a. 2018). In de kleuterklas wordt al een belangrijk fundament gelegd. Kleuters leren bijvoorbeeld rijm herkennen, woorden in klankgroepen verdelen en afzonderlijke klanken in woorden onderscheiden. De nieuwe doelen maken die verbinding tussen klanken en letters expliciet. Aan het einde van de kleuterklas kunnen kleuters minimaal vijftien letters herkennen en de bijbehorende klank uitspreken. Fonologisch en fonemisch bewustzijn en klank-letterkoppeling krijgen zo een duidelijke plaats in de voorbereiding op lezen en spellen.

Ook voor schrijven begint de leerlijn in de kleuterklas. De doelen rond handschrift tonen hoe bijvoorbeeld motoriek bijdraagt aan de beginnende schrijfontwikkeling. Digitaal schrijven komt pas later nadrukkelijk aan bod. Schrijven met de hand blijft immers belangrijk voor spelling en kennisverwerving (Ray e.a. 2022).

Deze doorgaande lijn vraagt om samenwerking. Kleuterleerkrachten in spe moeten weten waarop hun aanbod voorbereidt, terwijl toekomstige leerkrachten in het lager onderwijs moeten begrijpen welke fundamenten eerder zijn gelegd. In de lerarenopleiding mogen daarom beide onderwijsniveaus geen afzonderlijke werelden zijn.

3. Taalonderwijs is ook kennisonderwijs

De nieuwe doelen zetten sterk in op de verbinding tussen taal en kennis. Taalvaardigheid ontwikkelt zich niet los van inhoud. Wie weinig weet over een onderwerp, begrijpt moeilijker een tekst. Omgekeerd is taal nodig om nieuwe kennis te verwerven, te ordenen en te delen.
Bij lezen betekent dit dat leesstrategieën niet langer als een afzonderlijk domein worden behandeld. Strategieën zijn een hulpmiddel, geen eindpunt. Leerlingen moeten informatie combineren, conclusies trekken en hun begrip onder woorden brengen. Lezen wordt zo een manier om de wereld te leren kennen. Die verbinding zien we ook bij schrijven. Naast correct schrijven en schrijven om te communiceren, benoemen de minimumdoelen expliciet schrijven om te leren. Leerlingen schrijven bijvoorbeeld een samenvatting waarin zij een kernidee, argumenten en relevante details verwerken. Zo verwoorden ze de kennis die ze over een onderwerp hebben opgebouwd.

Taalonderwijs kan daardoor sterker worden verbonden met geschiedenis, aardrijkskunde, wetenschap en techniek, en muzische vorming. Binnen een rijk thema lezen en beluisteren leerlingen teksten, verwerven ze nieuwe begrippen, spreken ze over de inhoud en schrijven ze vervolgens zelf. De verschillende taalvaardigheden versterken elkaar dan binnen een samenhangend kennisgeheel.

Ook woordenschatonderwijs krijgt daarin een centrale plaats. De minimumdoelen leggen geen vaste woordenlijst op, maar vragen om systematisch een rijke woordenschat op te bouwen binnen betekenisvolle inhouden. Woorden worden onderdelen van kennisnetwerken. Een grotere woordenschat ondersteunt tekstbegrip, terwijl intensief lezen de woordenschat verder uitbreidt (Killingly e.a. 2025).

4. Basisvaardigheden steunen op expliciet onderwijs

De nieuwe doelen vragen ook om meer expliciete aandacht voor basisvaardigheden. Geïntegreerd taalonderwijs betekent niet dat alle onderdelen uitsluitend geïntegreerd kunnen worden aangeleerd. Sommige vaardigheden vragen om een systematische en stapsgewijze didactiek. Dat geldt bijvoorbeeld voor technisch lezen. De leerlijn loopt van het herkennen en verbinden van klanken en letters naar vlot, vloeiend en expressief lezen. Leerlingen hebben gerichte instructie en voldoende oefenkansen nodig. Wanneer het lezen voldoende geautomatiseerd is, komt er meer ruimte vrij voor de betekenis van een tekst.
Ook spelling krijgt een duidelijkere plaats binnen de doelen. Correct schrijven houdt meer in dan spellingregels kunnen opzeggen. Leerlingen moeten woorden volgens herkenbare spellingcategorieën leren spellen en die kennis toepassen in eigen teksten. Een goede spellingdidactiek verbindt daarom expliciete instructie, begeleide inoefening en functionele toepassing.

Hetzelfde geldt voor grammatica. De minimumdoelen behandelen taal niet alleen als communicatiemiddel, maar ook als een systeem dat leerlingen kunnen onderzoeken en begrijpen. Kennis van woorden, woordsoorten en zinsstructuren helpt leerlingen om correcter te schrijven en bewuster over taal na te denken. Taalkundige begrippen vormen een gedeelde taal waarmee de opbouw van zinnen en teksten kan worden besproken.

Toekomstige leerkrachten moeten daarom niet alleen zelf over voldoende taalkennis beschikken, maar ook weten hoe zij technisch lezen, spelling en grammatica effectief kunnen onderwijzen.

5. Mondeling taalgebruik en literatuur volwaardig in beeld

De nieuwe minimumdoelen versterken ook twee domeinen die vroeger soms minder systematisch aan bod kwamen: mondeling taalgebruik en literatuur.

Mondeling taalgebruik omvat luisterbegrip, spreken, presenteren, vertellen en interactie. Luisteren is geen passieve activiteit. Leerlingen moeten informatie verwerken en tonen wat ze begrepen hebben. Ook spreken en gesprekken voeren vragen om sterk onderwijs. Leerlingen leren een boodschap structureren, argumenteren, vragen stellen, voortbouwen op de bijdrage van anderen en hun taal afstemmen op doel, publiek en context. Mondelinge taal verdient daarom een even planmatig aanpak als lezen en schrijven (Education Endowment Foundation 2025).

Literatuur is voor het eerst als volwaardig onderwerp opgenomen. Leerlingen lezen niet alleen om informatie te verwerven, maar ook om geraakt te worden en aan het denken gezet te worden. Ze verwoorden wat een verhaal bij hen oproept en bespreken hun interpretaties met anderen. Zulke literaire gesprekken kunnen bijdragen aan diepere betrokkenheid en literaire geletterdheid (Schrijvers e.a. 2019). Daarnaast krijgen leerlingen ruimte om met taal te spelen en zich creatief uit te drukken.

6. Van papieren doelen naar sterker taalonderwijs

Nieuwe minimumdoelen leiden niet automatisch tot beter taalonderwijs. Scholen moeten ze vertalen naar een samenhangend curriculum en effectieve lessen. Leerkrachten moeten zicht krijgen op de volledige leerlijn en hun instructie afstemmen op de kennis en vaardigheden die leerlingen nodig hebben. Lerarenopleidingen kunnen hierin een essentiële rol spelen door hun studenten met die drie inzichten aan de slag te laten gaan, maar ook door scholen en hun leerkrachten hierin te ondersteunen.

Referenties

Castles, A., K. Rastle & K. Nation (2018). "Ending the reading wars: Reading acquisition from novice to expert". In: *Psychological Science in the Public Interest, 19* (1), p. 5-51.

Education Endowment Foundation. (2025). '*Oral language interventions*'. In: *Teaching and Learning Toolkit*. Online raadpleegbaar op: https://educationendowmentfoundation.org.uk/education-evidence/teaching-learning-toolkit/oral-language-interventions.

Killingly, C., L. Graham, H. Tancredi & P. Snow (2025). “Reciprocal relationships among reading and vocabulary over time: A longitudinal study from grade 1 to 5”. In: *Reading and Writing, 38* (3), p. 605-625.

Ray, K., K. Dally, T. Rowlandson, K. Tam & A. Lane (2022). “The relationship of handwriting ability and literacy in kindergarten: A systematic review”. In: *Reading and Writing, 35,* p. 1119-1155.

Schrijvers, M., T. Janssen, O. Fialho & G. Rijlaarsdam (2019). “Gaining insight into human nature: A review of literature classroom intervention studies”. In: *Review of Educational Research, 89* (1), p. 3-45.

Noot

[1] Deze tekst is grotendeels gebaseerd op: Casteleyn, J., M. Bogaert, A. Bosman, S. Coenen, I. Corteville, A. De Clippeleer, S. De Laet, A. Geudens & J. Schraven (2026). “Van eindtermen naar minimumdoelen. Uitdagingen en kansen voor de lerarenopleiding Nederlands in het basisonderwijs”. In: *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 47 (1), p. 51-60.